

Huismus, gierzwaluw- en vleermuisonderzoek Sagenbuurt te Rotterdam

Aanvullend onderzoek in het kader van de Flora- en faunawet

Colofon

Status:	Concept
Project:	BE/2016/7
Datum:	11 november 2016
Samensteller(s):	ing. C.J. Blom en ing. T.P.J. den Otter
Opdrachtgever:	 WOONBRON Postbus 238 3000 AE Rotterdam
Contactpersoon:	dhr. T. van Schaik

Disclaimer

Blom Ecologie is niet aansprakelijk voor schade die voortkomt uit toepassing van de resultaten van werkzaamheden en/of gegevens verkregen van Blom Ecologie.

© Blom Ecologie / Woonbron

Niets uit deze rapportage mag zonder schriftelijke toestemming van de opdrachtgever en Blom Ecologie worden gebruikt door derden. Onder gebruik worden alle vormen van kopie, openbaarmaking en elke andere toepassing begrepen. Deze rapportage mag alleen gebruikt worden voor het doel waarvoor het is samengesteld

Inhoud

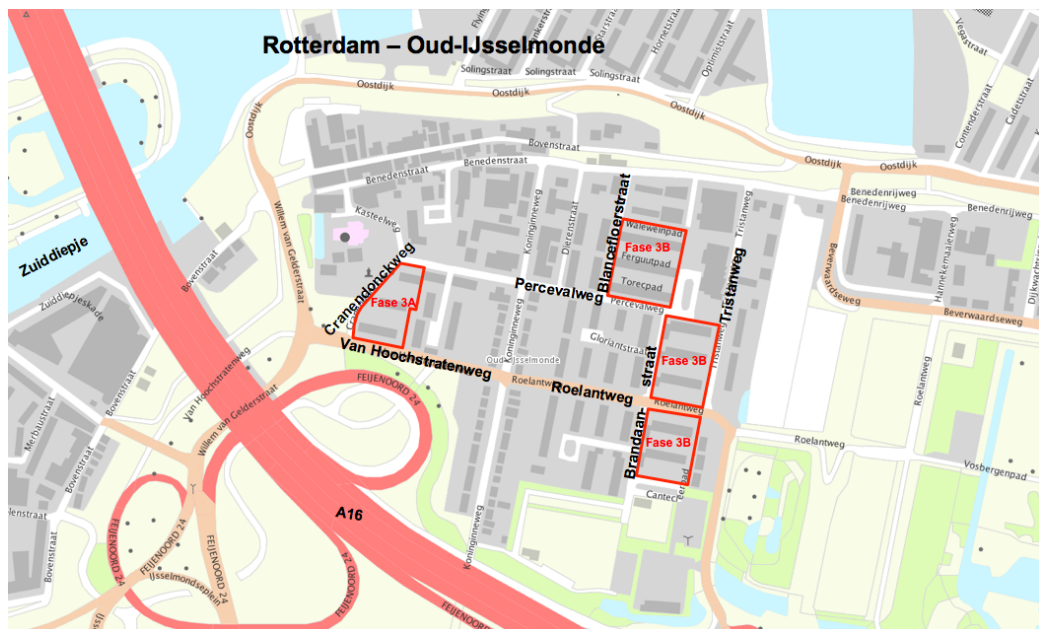
1 Inleiding.....	5
1.1 Aanleiding en doel	5
1.2 Plangebied en ruimtelijk ingreep	6
1.3 Te verwachten soorten en functies	6
1.4 Wettelijk kader Flora- en faunawet m.b.t. huismus, gierzwaluw en vleermuizen	8
2 Methode	11
2.1 Methode	11
2.2 Inventarisatie	11
3 Resultaten	13
3.1 Waargenomen soorten	13
3.2 Aanwezige gebiedsfuncties	16
4 Conclusie	19
4.1 Conclusie	19
4.2 Vervolgstap(pen)	20
5 Literatuur.....	21
Bijlage 1 Overzicht waarnemingen.....	23

1 Inleiding

1.1 Aanleiding en doel

Woonbron is een woningcorporatie die haar werkveld heeft in Rotterdam, Spijkenisse, Delft en Dordrecht. De woningen van de coöperatie in de wijk Sagenbuurt te Rotterdam worden gerevitaliseerd. Het project wordt uitgevoerd in 3 fasen. Fase 1 (56 eengezinswoningen) en fase 2 (138 galerijwoningen) zijn reeds uitgevoerde en bestonden uit de na-isolatie en renovatie van woningen. Fase 3 bestaat uit de sloop van eengezinswoningen woningen ten behoeve van nieuwbouw.

Omdat tijdens de werkzaamheden mogelijk negatieve effecten voor beschermde soorten op kunnen treden is het plangebied (figuur 1), middels een oriënterend onderzoek, onderzocht op aanwezige beschermde natuurwaarden en vervolgens getoetst aan de effecten van de werkzaamheden (Blom, 2016).

Figuur 1 De rode omlijnning weergeeft de ligging van de planlocatie aan de F.C. Donderstraat 65 te Utrecht (bron: ruimtelijkeplannen.nl).

Op basis van het oriënterend onderzoek kon de aanwezigheid jaarrond beschermde nesten/of verblijflocaties van huismus, gierzwaluw en vleermuizen niet worden uitgesloten. Om de mogelijk negatieve effecten voor deze soorten in kaart te brengen is aanvullend onderzoek noodzakelijk. Woningcorporatie heeft Blom Ecologie verzocht deze aanvullende onderzoeken uit te voeren. In voorliggende rapportage worden de bevindingen van het onderzoek beschreven.

Onderzoeksdoel

In dit aanvullende onderzoek zijn de volgende onderzoeksvragen centraal gesteld:

- Zijn de huismus, gierzwaluw en vleermuizen aanwezig in het plangebied?
- Op welke wijze maken de huismus, gierzwaluw en vleermuizen gebruik van het plangebied? Zijn in het plangebied vaste rust- en verblijfplaatsen aanwezig?
- Hebben de voorgenomen activiteiten een negatief effect op de voorkomende soorten en/of de functionaliteit van de leefomgeving van huismus, gierzwaluw en vleermuizen?

1.2 Plangebied en ruimtelijk ingreep

Plangebied

De planlocatie bestaat uit woongebouwen in de wijk Sagenbuurt - Oud IJsselmonde te Rotterdam. Het betreft 9 woongebouwen aan het Waleweinpad, Ferguutpad, Torecpad, Percevalweg, Elegastpad, Lanceloetpad, Roelantweg en Reinoutpad (Fase 3B). De woongebouwen in Fase 3B bestaan uit galerijwoningen met gemetselde muren en een hellingdak. In de rapportage betreffende het oriënterend onderzoek zijn een uitgebreider omschrijving en foto's opgenomen (Blom, 2016).

Ruimtelijke ingreep

De ruimtelijke activiteiten zullen op hoofdlijnen bestaan uit de volgende werkzaamheden:

- kap bomen en struiken t.b.v. sloop: kapwerkzaamheden en afvoer groen;
- sloop woongebouwen: sloopwerkzaamheden en afvoer materiaal;
- nieuwbouw woningen/woongebouwen: allerlei bouwwerkzaamheden;
- revitalisatie (binnen)terrein, allerlei hoveniers en straatwerkzaamheden.

Effecten

Naar aanleiding van de beoogde ruimtelijke ingrepen kunnen de volgende effecten voor huismus, gierzwaluw en vleermuizen optreden:

- beschadigen, doden en verwonden van eieren, nestgebonden, juveniele of individuen van huismus, gierzwaluw en/of vleermuizen;
- wegnemen/vernietigen van voortplantings- of vaste- rust en verblijfplaatsen van huismus, gierzwaluw en vleermuizen.

1.3 Te verwachten soorten en functies

Uit oriënterend onderzoek bleek dat het plangebied mogelijk een functie heeft voor huismus, gierzwaluw en vleermuizen. Tijdens het oriënterend onderzoek en tijdens een recent uitgevoerd boominventarisatie is gebleken dat de bomen op de planlocatie geen relevante functie hebben voor vleermuizen (Blom 2016; Den Otter, 2016). De bomen, de luwte van de bebouwing en de voor- en achtertuinen van de woningen zijn geschikt als foerageergebied voor vleermuizen.

In de gevels van de panden zijn echter diverse geschikte openingen aanwezig die vleermuizen toegang kunnen verschaffen tot ruimtes in gevels, spouwmuren, achter daklijsten en in de daklaag (figuur 2a).

Figuur 2 In de gevels zijn diverse openingen aangetroffen die potentieel geschikt zijn als toegang tot verblijfplaatsen van huismus, gierzwaluw en vleermuizen (bron figuur: Blom, 2016).

Tijdens het veldbezoek bleek tevens dat de planlocatie voor algemeen beschermde broedvogels, huismus en gierzwaluw mogelijk een functie heeft. Huismus en gierzwaluw komen voor in de oudere wijken in de bebouwde kom van Rotterdam en nestelen in bebouwing. Op de daken van de woongebouwen in fase 3B liggen veel scheefliggende en kapotte pannen. Tevens is er sprake van ruimtes onder nokpannen, kantpannen en openstaande loodslabben langs schoorstenen, gevels en dakkapellen. Deze openingen en ruimtes zijn potentieel geschikt als nestlocatie voor gierzwaluw en huismus.

Op basis van waarnemingen, habitatkenmerken, het geprefereerde habitat van de soorten en *expert judgement* is door Blom (2016) beoordeeld dat de te amoveren bebouwing in fase 3B mogelijk een functie heeft als vaste rust- en verblijfplaats voor huismus, gierzwaluw en vleermuizen.

1.4 Wettelijk kader Flora- en faunawet m.b.t. huismus, gierzwaluw en vleermuizen

Flora- en faunawet, vogels

De bescherming van de huismus en gierzwaluw is wettelijk geregeld in de Flora- en faunawet. Alle broedende vogels en de functionele leefomgeving zijn beschermd tijdens de broedperiode. Voor alle inheemse vogelsoorten en regelmatig voorkomende trekvogels geldt dat deze dienen kunnen voortbestaan.

Voor een aantal kwetsbare vogelsoorten, waaronder de huismus gierzwaluw, zijn de rust- en verblijfplaatsen het gehele jaar beschermd. Hierbij wordt onderscheidt gemaakt in vijf categorieën waarvan categorie 1 t/m 4 het gehele jaar beschermd zijn en categorie 5 wanneer er zwaarwegende feiten of ecologische omstandigheden dat rechtvaardigen. De gierzwaluw is onderverdeeld in categorie 2; nesten van (semi)koloniebroeders die elk broedseizoen op dezelfde plaats broeden en die daarin zeer honkvast of afhankelijk van bebouwing of biotoop zijn. De (fysieke) voorwaarden voor de nestplaats zijn vaak zeer specifiek en limitatief beschikbaar.

Ontheffing voor ruimtelijke ontwikkelingen wordt alleen verleend na een zware toetsing en op basis van zwaarwegende criteria: dwingende redenen van groot openbaar belang, dreiging voor volksgezondheid en veiligheid en/of (voorkoming) van ernstige (economische) schade. Ten aanzien van de vaste rust en verblijfplaatsen van vogels bestaat de mogelijkheid om mitigerende maatregelen toe te passen en daarmee overtreding van de verbodsbepalingen te voorkomen (mitigatieplan).

Flora- en faunawet, vleermuizen

Alle inheemse vleermuissoorten vallen onder het zwaarste bescherming regime, tabel 3. Vleermuizen maken gebruik van 4 typen verblijfplaatsen (kraam-, zomer-, paar- en winterverblijfplaats). Afhankelijk van de soort bevinden deze verblijfplaatsen zich in gebouwen, bomen, rotsen of andere specifieke locaties. In de schermer- en nachtperiode trekken vleermuizen van de verblijfplaats naar de foerageergebieden. Vleermuizen opportunistisch waardoor er vaak sprake is van een geleidelijk diffuse verspreiding gedurende de avond.

Vleermuizen oriënteren zich op elementen in het landschap tijdens de migratie tussen de verblijfplaats en foerageergebieden. De verblijfplaatsen en de functionele leefomgeving (foerageergebieden en verbindingroutes) zijn strikt beschermd. Wanneer er bij ruimtelijke ontwikkelingen sprake is van aantasting van de verblijfplaatsen en/of functionele leefomgeving leidt dit altijd tot een ontheffingsaanvraag van artikel 75 (Ff-wet). Ontheffing voor ruimtelijke ontwikkelingen wordt alleen verleend na een zware toetsing en op basis van zwaarwegende criteria: dwingende redenen van groot openbaar belang, dreiging voor volksgezondheid en veiligheid en/of (voorkoming) van ernstige (economische) schade.

Ten aanzien van de vaste rust- en verblijfplaatsen alsmede de functionele leefomgeving van vleermuizen bestaat de mogelijkheid om mitigerende maatregelen toe te passen en daarmee overtreding van de verbodsbepalingen te voorkomen (mitigatieplan).

Flora- en faunawet, verbodsbepalingen

De bescherming van de huismus, gierzwaluw en vleermuizen bij ruimtelijke ontwikkelingen is wettelijk hoofdzakelijk verankerd in de artikelen 11 en 12 van de Flora en faunawet.

Artikel 11; 'het is verboden nesten, holen of andere voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen van dieren, behorende tot een beschermde inheemse diersoort, te beschadigen, te vernielen, uit te halen, weg te nemen of te verstoren'.

Artikel 12; 'het is verboden eieren van dieren, behorende tot een beschermde inheemse diersoort, te zoeken, te rapen, uit het nest te nemen, te beschadigen of te vernielen'.

2 Methode

2.1 Methode

Huismusonderzoek

Het onderzoek naar huismus is uitgevoerd conform de Soortenstandaard Huismus. De Soortenstandaard is ontwikkeld door het Ministerie van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie (thans Economische Zaken). De Soortenstandaard is een soortspecifiek kennisdocument wat opgesteld is door diverse ecologische en juridische deskundigen. Onderzoeken die volgens de Soortenstandaard uitgevoerd worden, kunnen in principe volstaan bij ontheffingsaanvragen (art. 75 Ff-wet) en juridische procedures. Voorliggend onderzoek is uitgevoerd volgens de bepalingen zoals opgenomen in de Soortstandaard Huismus. In navolging van de Soortenstandaard Huismus voldoet ten behoeve van het huismusonderzoek 2 bezoeken in de periode 1 april t/m 15 mei.

Gierzwaluwonderzoek

Het onderzoek naar gierzwaluw is uitgevoerd conform de Soortenstandaard Gierzwaluw. De Soortenstandaard is ontwikkeld door het Ministerie van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie (thans Economische Zaken). De Soortenstandaard is een soortspecifiek kennisdocument wat opgesteld is door diverse ecologische en juridische deskundigen. Onderzoeken die volgens de Soortenstandaard uitgevoerd worden, kunnen in principe volstaan bij ontheffingsaanvragen (art. 75 Ff-wet) en juridische procedures. Voorliggend onderzoek is uitgevoerd volgens de bepalingen zoals opgenomen in de Soortstandaard Gierzwaluw. In navolging van de Soortenstandaard Gierzwaluw dient ten behoeve van het gierzwaluwonderzoek 3 bezoeken in de periode 1 juni t/m 15 juli.

Vleermuisonderzoek

Het onderzoek naar vleermuizen is uitgevoerd conform het vleermuisprotocol. Het vleermuisprotocol is ontwikkeld door Het Netwerk Groene Bureaus, Gegevensautoriteit Natuur en de Zoogdiervereniging. Het protocol vormt een kwaliteitsstandaard wat jaarlijks geëvalueerd wordt. Onderzoeken die volgens het protocol uitgevoerd worden, kunnen in principe volstaan bij ontheffingsaanvragen (art. 75 Ff-wet) en juridische procedures. Voorliggend onderzoek is uitgevoerd naar de standaarden van het protocol. In navolging van het protocol dienen voor dit onderzoek 4-5 bezoeken te worden afgelegd in de periode (1 april) 15 mei t/m 1 oktober (15 oktober) Weersomstandigheden; minimale temperatuur 5 °C, maximale windkracht 3 Bft en als neerslag maximaal motregen.

2.2 Inventarisatie

Veldbezoek

De planlocatie is 7x bezocht (tabel 1) door 2 medewerkers van Blom Ecologie. Tijdens deze bezoeken zijn de planlocatie en de directe omgeving onderzocht op de aanwezigheid van huismus, gierzwaluw en vleermuizen. Tijdens het onderzoek is gelet op nestindicerend gedrag van huismus, gierzwaluwen en foeragerende/communicerende vleermuizen.

Tabel 1 Veldbezoeken op de planlocatie. De weersomstandigheden voldeden aan de minimumcriteria zoals opgenomen in de Soortenstandaard Huismus, Soortenstandaard Gierzwaluw en het vleermuisprotocol.

veldbezoek	datum	weersomstandigheden
huismus 1	12 april 2016	droog (4/8), 8 °C, wind 1-2 Bft
huismus 2	4 mei 2016	droog (0/8), 4 °C, wind 1-2 Bft
gierzwaluw 1 + vleermuizen 1	1 juni 2016	droog (8/8), 19 °C, wind 2-3 Bft
gierzwaluw 2 + vleermuizen 2	20 juni 2016	droog (4/8), 16 °C, wind 1-2 Bft
gierzwaluw 3 + vleermuizen 3	12 juli 2016	droog (2/8), 19 °C, wind 1-2 Bft
vleermuizen 4	16 augustus 2016	droog (0/8), 18 °C, wind 2-3Bft
vleermuizen 5	29 september 2016	droog (8/8), 16 °C, wind 1-2 Bft

Het onderzoek is uitgevoerd met behulp van een verrekijker en batdetector, type Petterson 240x. Dit type batdetector is *hetrodyne* en heeft een *time expansion* functie. De *time expansion* functie maakt het mogelijk de geluidopnames te vertragen waardoor nauwkeurige analyse van de sonargeluiden uitgevoerd kunnen worden. Met een handtelapparaatje zijn de aantallen (uitvliegende) vleermuizen geteld. Geluidswaarnemingen zijn eventueel opgenomen met een opnameapparaat van het merk Roland, type R-05. Indien inventarisatie in het veld niet mogelijk was zijn geluiden geanalyseerd met behulp van de software BATSOUND.

3 Resultaten

3.1 Waargenomen soorten

Huismus

Tijdens de veldbezoeken op 12 april en 4 mei 2016 zijn zowel binnen de grenzen van de planlocatie als daarbuiten huismussen waargenomen. Op 12 april en 4 mei 2016 zijn langs het Waleweinp pad, Reinoutpad en de Percevalweg op 3 locaties invliegende en/of adverterende huismussen waargenomen (bijlage 1). Ten (zuid)westen van de planlocatie zijn 8 nestlocaties van huismus gedefinieerd.

Gierzwaluw

Tijdens de veldbezoeken op 1 juni, 20 juni en 12 juli 2016 zijn foeragerende en in- en/of uitvliegende en laag overvliegende gierzwaluwen geconstateerd binnen de grenzen van de planlocatie. Op 1 juni zijn aan de Percevalweg, het Thorecpad en Lanceloetpad 4 nestlocaties gedefinieerd. Boven de planlocatie en ten zuidwesten hiervan zijn 8-12 foeragerende individuen waargenomen. Op 20 juni en 12 juli 2016 zijn langs de Percevalweg en het Torecpad op de reeds bekende locaties 4 invliegende gierzwaluwen waargenomen. In totaal zijn derhalve 4 gierzwaluwnesten aanwezig op de planlocatie. Buiten de planlocatie zijn geen nesten van gierzwaluw aangetroffen (in- en uitvliegende ouderdieren) of gierzwaluwen die nestincerend gedrag vertoonden.

Gewone dwergvleermuis

De gewone dwergvleermuis is een typische gebouwbewonende soort. De soort gebruikt ruimten onder daken, in spouwruimtes en achter gevelbekleding als kraam-, zomer, paar- en overwinteringslocatie. Tijdens alle veldbezoeken ten behoeve van vleermuizen zijn waarnemingen gedaan van foeragerende en passerende gewone dwergvleermuizen (*Pipistrellus pipistrellus*).

Op 1 juni 2016 zijn 126 uitvliegende gewone dwergvleermuizen waargenomen ter hoogte van de westgevel van de woning aan Percevalweg 18 (figuur 3). Vrijwel alle dieren vlogen direct oostwaarts en vlogen vervolgens parallel aan de Tristanweg naar het zuidoosten. Na het uitvliegen was er behoudens enkele foeragerende dieren in het noordelijk deel van het plangebied nauwelijks sprake van activiteit. Waarschijnlijk betreft het dieren uit andere delen van de Sagenbuurt omdat deze ruim na het uitvliegmoment zijn waargenomen en de dieren uit de planlocatie zuid(oost)waarts waren weggetrokken. Op 20 juni 2016 is het 2^e gierzwaluwbezoek verlengd ten behoeve van vleermuizen. Ter hoogte van het Ferguutpad werden kort na zonsonderkomst gewone dwergvleermuizen gesignaleerd. Uit de westgevel van de woning aan het Ferguutpad 22 zijn 123 uitvliegende vleermuizen geteld. Circa 70% van de vleermuizen vloog direct oostwaarts, vermoedelijk dezelfde route zoals geconstateerd op 1 juni. Circa 30% van de uitvliegende vleermuizen vloog tussen de woonblokken aan de Blancefloerstraat richting het westen. Ongeveer 70 minuten na zonsondergang komen er met regelmaat vleermuizen terug en vlogen er zowel vleermuizen in en uit de verblijfplaats. Op de andere delen van de planlocatie zijn overigens nauwelijks vleermuizen actief. Vrouwelijke gewone dwergvleermuizen hebben in de kraamperiode, als er jonge dieren zijn, 2 jachtperioden per nacht. Tussen de jachtperiodes worden de jongen gezoogd.

Op 12 juli 2016 zijn circa 20 uitvliegende gewone dwergvleermuizen waargenomen uit de oostgevel van de woning aan het Lanceloetpad 1. De meeste uitvliegende dieren vlogen zuid(oost)waarts het plangebied uit.

Figuur 3 Kraamverblijfplaats van gewone dwergvleermuis achter de gevelafwerking, het dak en onder de schoorsteen aan de Percevalweg 18 te Rotterdam (foto: Johan Blom)

In de paarperiode zijn op 16 augustus 2016 7 uitvliegende gewone dwergvleermuizen waargenomen uit de oostgevel van het woonblok aan het Elegastpad (figuur 4). De dieren vlogen al foeragerend in zuidelijke richting. In het plangebied zijn diverse roepende mannetjes waargenomen. De meeste waarnemingen zijn gedaan in het noordelijke deel van de planlocatie (Ferguutpad e.o.). Ten noorden van de planlocatie, langs de Benedenrijweg zijn 5 gewone dwergvleermuizen waargenomen foeragerende/vliegend in oostelijke richting. Op 29 september 2016 zijn in de oostgevel van het woonblok aan Het Reinoutpad, de oostgevel van het woonblok aan de Percevalweg en de westgevel van het woonblok aan het Waleweinpad, 3 paarverblijfplaatsen gedefinieerd. Rond middernacht is gelet op het zogenaamde 'middernachtzwermen'. Gewone dwergvleermuizen vertonen specifiek zwermgedrag nabij de winterverblijfplaatsen in de periode eind juli-eind september. Er zijn geen zwermdende vleermuizen aangetroffen. Gedurende beide veldbezoeken was er sprake van relatief lage dichtheden en telkens slechts voor een korte periode foeragerende gewone dwergvleermuizen.

Figuur 4 Uitvliegende gewone dwergvleermuis ter hoogte van de oostgevel van het woonblok aan het Elegastpad te Rotterdam (foto: Tom den Otter).

Laatvlieger

De laatvlieger (*Eptesicus serotinus*) is een typische gebouwbewonende vleermuis. De soort gebruikt ruimten onder daken, in spouwruimtes en achter gevelbekleding als kraam-, zomer-, paar- en overwinteringslocatie. De soort gebruikt als foerageergebied met name open plekken in een structuurrijke omgeving. Tijdens het veldbezoek op 16 augustus 2016 zijn ruim 1 uur na zonsondergang twee laatvliegers waargenomen ter hoogte van de Benedenrijweg (buiten planlocatie), vliegend in oostelijke richting. In- en/of uitvliegende, roepende of baltsende dieren zijn niet waargenomen.

Overige soorten

Tijdens de veldbezoeken zijn met name overvliegende, rustende, foeragerende of broedende (op basis van nestindicerend gedrag) waargenomen binnen de grenzen van het plangebied en de directe omgeving hiervan. De waargenomen soorten betreffen onder andere: houtduif, ekster, merel, Turkse tortel, wilde eend, mantelmeeuw, koolmees, kauw, spreeuw, zwarte kraai, pimpelmees, ringmus, grauwe gans, aalscholver, buizerd, roodborst, knobbelswaan, blauwe reiger en egel. De spreeuw en kauw broeden ook in gebouwen. Volledigheidshalve is tijdens het onderzoek ook gelet op nestindicerend gedrag van overige gebouwbewonende soorten gelet. Op diverse in en buiten het plangebied nesten van kauw, houtduif en zwarte kraai aangetroffen (zie bijlage 1).

3.2 Aanwezige gebiedsfuncties

Tijdens de inventarisatie zijn gierzwaluw en gewone dwergvleermuis waargenomen, er zijn geen huismussen waargenomen (figuur 3). Per functie wordt beschreven wat de betekenis is voor de waargenomen soorten.

Verblijfplaatsen en leefgebied van huismuis

Binnen de grenzen van het plangebied zijn 3 nestlocaties van huismuis aangetroffen. De huismuis leeft in een kleinschalig habitat met groene struiken, plekken voor stofbaden, voedselaanbod, oppervlaktewater en voldoende nestgelegenheid. Op de planlocatie zijn deze aspecten niet of nauwelijks aanwezig. De beoogde ontwikkeling leidt tot de aantasting van 3 nestlocaties en in zeer beperkte mate tot de functionele leefomgeving van de huismuis.

Verblijfplaatsen en leefgebied van gierzwaluw

Binnen de grenzen van het plangebied zijn 4 nestlocaties van gierzwaluw aangetroffen. De gierzwaluw foerageert in de lucht. De foerageerhoogte en afstand tot de nestlocatie is afhankelijk van het insectenaanbod. Gebieden met een hoog insectenaanbod hebben een positief effect op gierzwaluwen. De planlocatie is slechts zeer beperkt voor insecten en derhalve ook als foerageergebied voor de gierzwaluw. De ontwikkeling leidt tot de aantasting van 4 nestlocaties van gierzwaluw, de functionele leefomgeving van de soort wordt niet aangetast

Verblijfplaatsen en leefgebied vleermuizen

Gedurende het onderzoek in de kraamperiode zijn tenminste 3 kraamverblijfplaatsen van gewone dwergvleermuis vastgesteld binnen de grenzen van het plangebied (bijlage 1). Het betreft zeer aannemelijk 1 kolonie die in de onderzoeksperiode tenminste 3x als dan niet gedeeltelijk verhuisd is binnen de planlocatie (zie kader kraamverblijfplaatsen). Op 1 juni, 20 juni en 12 juli 2016 zijn respectievelijk 126, 123 en 20 uit- en/of invliegende dieren waargenomen.

Kraamverblijfplaatsen

Verblijfplaatsen worden als kraamverblijfplaats gebruikt van begin mei tot half juli. Vanaf begin mei clusteren de vrouwtjes samen in groepen van meestal 20 tot 120 en soms tot meer dan driehonderd individuen. De vrouwtjes maken in de kraamperiode gebruik van een netwerk aan kraamverblijfplaatsen (figuur 3 en 4). Ze keren jaarlijks terug naar hetzelfde gebied. Binnen dit netwerk kunnen ze regelmatig van verblijfplaats verhuizen. Zeer geschikte verblijfplaatsen zijn de hele kraamperiode in gebruik; ook kan een deel van de aanwezige vrouwtjes uit een kraamverblijfplaats verhuizen naar een andere verblijfplaats binnen het netwerk.

De vrouwtjes krijgen doorgaans één jong, welke na enkele dagen kan meeverhuizen aan de buik van de moeder. De vrouwtjes vliegen na zonsondergang uit om te foerageren, maar keren na enkele uren terug om de jongen te zogen en daarna opnieuw uit te vliegen. Na de kraamperiode, zodra de jongen zelfstandig worden, valt de kolonie geleidelijk uit elkaar en vormen de vrouwtjes kleinere groepjes in hetzelfde gebied (bron: Soortenstandaard Gewone dwergvleermuis)

Gedurende het onderzoek in de paarperiode zijn 3 paarverblijfplaatsen vastgesteld van gewone dwergvleermuizen. Winterverblijfplaatsen konden op basis van (het ontbreken) van zwermgedrag niet worden gedefinieerd. Het is belangrijk dat de overwinteringslocatie overwegend vorstvrij is. Daarnaast lijken gewone dwergvleermuizen een voorkeur te hebben voor gebouwen die langzaam op de buitentemperatuur reageren. De omstandigheden in de gebouwen op de planlocatie zijn waarschijnlijk niet dusdanig dat deze geschikt zijn als overwinteringslocatie. Er is overigens relatief weinig bekend over overwinteringslocaties van gewone dwergvleermuizen.

Tijdens het onderzoek is duidelijk geworden dat het plangebied nauwelijks wordt als foerageergebied. Tijdens alle bezoeken maakten de vleermuizen hoogstens een korte periode gebruik van de luwte tussen de bebouwing, solitaire bomen en de tuinen van de woningen. De bomen op de planlocatie langs de Tristanweg zijn in combinatie met de bebouwing en aanwezige verblijfplaatsen een essentieel onderdeel van het foerageernetwerk. De gewone dwergvleermuis maakt gebruik van deze bomen om zich te oriënteren tijdens de vluchten naar de (zuidoostelijk) gelegen jachtgebieden. De beoogde sloop- en kapwerkzaamheden leiden tot de aantasting van 3 kraam- en paarverblijfplaatsen alsmede de functionele leefomgeving van de gewone dwergvleermuis.

Verblijfplaatsen en leefgebied overige soorten

Op de planlocatie zijn enkele nesten van algemene broedvogels en vogels van categorie 5 aangetroffen. In sommige tuinen zijn struiken, bomen en hagen aangeplant wat geschikt leefgebied is voor algemene soorten. De nestlocaties van deze soorten zijn beschermd gedurende de periode dat er eieren in het nest liggen of de periode dat de jongen afhankelijk zijn van het nest. Mits de werkzaamheden buiten het broedseizoen worden uitgevoerd trede geen effecten op voor deze soorten.

4 Conclusie

4.1 Conclusie

Huismus

In de periode medio april tot en met medio juli 2016 is onderzoek naar de aanwezigheid van huismus in 9 woongebouwen in de Sagenbuurt - Oud IJsselmonde te Rotterdam. Het onderzoek is uitgevoerd conform de bepalingen in de Soortenstandaard Huismus (RVO, 2014). Tijdens het onderzoek is vastgesteld dat de te slopen en verbouwen panden op de locatie een functie hebben voor huismus. Op 3 plaatsen binnen de planlocatie zijn nesten van de huismus aangetroffen. Tevens maakt de planlocatie (in beperkte mate) onderdeel uit van het functioneel habitat. De beoogde sloop en (her)ontwikkeling heeft een negatief effect op de huismus en leiden derhalve tot overtreding van de Flora- en faunawet.

Gierzwaluw

In de periode medio juni tot en met medio juli 2016 is onderzoek naar de aanwezigheid van gierzwaluwen in 9 woongebouwen in de Sagenbuurt - Oud IJsselmonde te Rotterdam. Het onderzoek is uitgevoerd conform de bepalingen in de Soortenstandaard Gierzwaluw (RVO, 2014). Tijdens het onderzoek is vastgesteld dat de te slopen en verbouwen panden op de locatie een functie hebben voor gierzwaluw. Op 4 plaatsen binnen de planlocatie zijn nesten van de gierzwaluw aangetroffen. De planlocatie maakt geen essentieel onderdeel uit van het functioneel habitat. De beoogde sloop en (her)ontwikkeling heeft een negatief effect op de gierzwaluw en leiden derhalve tot overtreding van de Flora- en faunawet.

Vleermuizen

In de periode medio juni tot en met september 2016 is onderzoek naar de aanwezigheid van vleermuizen in 9 woongebouwen in de Sagenbuurt - Oud IJsselmonde te Rotterdam. Het onderzoek is uitgevoerd conform de bepalingen in het vleermuisprotocol (NGB, 2013). Tijdens het onderzoek is vastgesteld dat de te slopen en verbouwen panden op de locatie een functie hebben voor vleermuizen. Op 3 plaatsen binnen de planlocatie is een kraamverblijf van gewone dwergvleermuis vastgesteld. Tevens zijn 3 paarverblijfplaatsen van deze soort vastgesteld. Daarnaast maakt de planlocatie essentieel onderdeel uit van het functioneel habitat van vleermuizen. De beoogde sloop en (her)ontwikkeling heeft een negatief effect voor vleermuizen en leiden derhalve tot overtreding van de Flora- en faunawet.

4.2 Vervolgstap(pen)

Voor de uitvoering van de sloop- en kapwerkzaamheden is een ontheffing van de Flora- en faunawet artikel 75c noodzakelijk. Conform de Soortenstandaards Huismus, Gierzwaluw en Gewone dwergvleermuis wordt aanbevolen om het navolgende aspecten te onderbouwen. Deze aspecten maken integraal onderdeel uit van het projectplan ten behoeve van de ontheffingsaanvraag.

- 1) Bepaal waarborging van gunstige staat van instandhouding
- 2) Onderbouw de meest bevredigende oplossing (alternatieven afweging)
- 3) Bepaal mitigerende en compenserende maatregelen

De ontheffingsaanvraag bestaat uit de volgende onderdelen:

- Aanvraagformulier (*dient nog opgesteld/ingevuld te worden*)
- Projectplan met ecologisch werkprotocol (*dient nog opgesteld te worden*)
- Oriënterend onderzoek (*reeds uitgevoerd*)
- Aanvullend onderzoek (*reeds uitgevoerd*)
- Eventueel aanvullende documentatie

5 Literatuur

Blom, C.J., 2016. Oriënterend onderzoek naar beschermde flora en fauna in de Sagenbuurt te Rotterdam. Blom Ecologie, Waardenburg

Otter, T.J.P. den, 2016. Inspectie bomen t.b.v. slooproject Sagenbuurt (Fase 3) te Rotterdam. Blom Ecologie, Waardenburg

Rijksdienst voor Ondernemend Nederland, 2014. Soortenstandaard Huismus *Passer domesticus*. Ministerie van Economische Zaken, Den Haag.

Rijksdienst voor Ondernemend Nederland, 2014. Soortenstandaard Gewone dwergvleermuis *Pipistrellus pipistrellus*. Ministerie van Economische Zaken, Den Haag.

Rijksdienst voor Ondernemend Nederland, 2014. Soortenstandaard Gierzwaluw *Apus apus*. Ministerie van Economische Zaken, Den Haag.

Websites

www.planvieuwer.nl

www.ruimtelijkeplannen.nl

www.vleermuisprotocol.nl

Bijlage 1 Overzicht waarnemingen

